

Л. С. САЛЮК, М. Д. ФЕЛЛЕР

**КНИЖКА ДЛЯ ШЕСТИЛІТОК;
ПРОБЛЕМИ СПРИЙНЯТТЯ**

Серед складників структури книжки для шестиліток на перше місце виступає психологічний. Як зауважував К. Чуковський, маленьким дітям властива розкиданість почуттів і думок.

Одне з важливих завдань виховання полягає саме в тому, щоб сконцентрувати дитячі почуття та думки, надати їм компактності, цілісності. Саме через це книзі для малої дитини такий важливий постійний рух дії і думки, тут не може бути нічого зайвого. Важливо також, щоб дитина постійно осмислювала події і факти.

Естетичний складник виявляється як у змісті, так і в побудові. «Коли ви пишете для дітей, — зауважував А. Франс, — хай у вашій оповіді все живе, хай все буде благородним, сміливим, могутнім» [3, с. 248]. Для російської і української дитячої літератури характерне більш реалістичне зображення дійсності, але і тут добро перемагає. Боротьба добра зі злом несе у собі виховне навантаження, вчить високим моральним принципам, які дитині можна прищепити лише тоді, коли вони діють.

Побудова твору вимагає суворої геометричності (використання паралелізмів, протиставлень тощо), дотримання чітких пропорцій, точного співвідношення частин. Не випадково, за твердженням К. Чуковського, кращі творіння світового фольклору побудовано саме так — натхнення всюди поєднується з математично точним розподілом образів, слів і емоцій.

У логічному складнику кращих творів для дітей наявні два основні види: сувора логічна послідовність, з одного боку, і свідома алогічність, розрахована на те, що дитина помітить її і при потребі заперечить. Це тренує логічне мислення дітей.

Дуже важливо враховувати мислення сучасної дитини. Наприклад, у Львівському театрі ляльок на святі новорічної ялинки стався такий випадок. За сценарієм вогні на ялинці повинні були засвітитись не сразу, а після того, як діти (з третього разу) відгадають загадку. Після двох передбачених сценарієм невдалих

спроб Дід Мороз спитав: «Як ви думаєте, діти, чому ялинка ще не засвітилась?». — «Рубильник забули ввімкнути», — не задумуючись, відповів хлопчик шести-семи років.

Технізація мислення, потяг до технічної творчості характерні для читачів сучасних дитячих книжок. Буває, що навіть елементи живої природи сприймаються дітьми як елементи техніки. Герої книжки В. Нестайка «Пригоди Робінзона Кукурузо» хочуть відобразити бій биків. Обговорюючи кандидатуру на роль бика, вони відхиляють колгоспного бика Петьку з таких причин: «Це таке страхіття... Очі — тракторні фари. Сам величиною з комбайн. Землю ногами рие, як екскаватор!». Герої В. Нестайка конструюють і винаходять серйозні речі. Але їх фантазії і мрії також переважно технізовані. «Як здорово було б зробити щось таке... на транзисторах. Щось особливе. Наприклад, управління коровою на відстані. По радіо. Між рогами натягнена антена. У вухо вставлений маленький приймач (на транзисторах, звичайно). Пасти таку корову одне задоволення».

Діти стали мислити технічно, навчилися «ентеерно» гратись. Однак мислення залишається дитячим, а отже, вчинки, розуміння навколишнього світу, ставлення до подій, визначається умовами життя, всім суспільством.

Звідси, наприклад, успіх ексцентричної, бурлескної книги С. Михалкова «Свято неслухняності». Дія відбувається в умовному місті з умовними героями. Автор пропонує читачу гру. Він закликає задуматися над тим, «що буде, коли?...» А це дуже важливе життєве питання.

Зачарований світ дитини, в якому сплітаються реальне і фантастичне, дає змогу автору дотримуватися традиційної умови мистецтва — сприймати світ реалістично і разом з тим казково, де все наче й вигадка і в той же час — правда.

Нарешті, коли йдеться про інформаційний складник, то тут у традиції народної педагогіки наявне повторення вже поданої інформації на другому плані. Так це робиться при трьох спробах героя в казці, де триразове повторення при геометрично точній побудові та пропорційності дає змогу дитині добре засвоїти повторювану на другому плані інформацію. На жаль, сьогоднішні букварі, як показує аналіз, відстали від народної педагогіки щодо ненав'язливої повторюваності інформації.

Список літератури: 1. *Небендзя А.* С полной отдачей. — В мире книг, 1985, № 3, с. 20—23. 2. *Нестайко В.* Пригоди Робінзона Кукурузо. — К.: Веселка, 1964. — 64 с. 3. Слово о книге / Сост. Е. С. Лихтенштейн. — М.: Книга, 1984. — 452 с. 4. Учебная книга — главная (ред. статья). — В мире книг, 1985, № 3, с. 19—20.

The article considers structure peculiarities of books for sixyear-old children.

Стаття надійшла до редколегії 11. 04. 85